

CVIČENÍ 3

Teoretické přístupy k rozvoji venkova

Jan Procházka

Z0105 Rurální geografie – cvičení

Brno 2013

Geografický ústav

Přírodovědecká fakulta MU

Dva hlavní směry v teoriích regionálního rozvoje

- ▶ **Institucionální přístupy**
  - ▶ snaží se nalézt význam **měkkých faktorů**
    - ▶ důvěra a konektivita, typy spolupráce aktérů a mechanismy šíření informací o trhu a o inovacích...
- ▶ **Nová ekonomické geografie (neoliberální)**
  - ▶ uvědomění si významu širšího celospolečenského, případně **globálního rámce** pro rozvoj
  - ▶ pozor dále v prezentaci je neoliberální spojováno spíše se starším přístupem rozvoje rurálních oblastí, nové teorie nejsou na venkov aplikovány
- ▶ Který ze směrů nabírá na významu pro rurální rozvoj?

Neoliberalizmus a rurální rozvoj

- ▶ 80-tá a 90-tá léta 20. století
- ▶ Pozor není v souvislosti s Novou ekonomickou geografíí
- ▶ Modernizace:
  - ▶ zemědělství
  - ▶ lokální ekonomiky (diverzifikace)
  - ▶ infrastruktury a sociální struktury
- ▶ Modernizace založená na **vnějších** investicích, selhala v rozvoji rurálních území a navíc za sebou zanechala negativní následky:
  - ▶ Nadprodukce
  - ▶ Enviromentální degradace
  - ▶ Sociální nerovnosti

Nové Rurální paradigma

- ▶ Rozvoj území založený na vnitřních zdrojích
- ▶ Rozvoj založený na místních zdrojích
- ▶ Posun od rozvoje řízeného shora k rozvoji zdola
- ▶ Posun ze sektorově zaměřeného rozvoje (fondy EU), k rozvoji založenému na „*teritoriálním kapitálu*“, nebo jiné specifické charakteristice regionu.
  - ▶ *teritoriální kapitál*
    - ▶ *přírodní zdroje*
    - ▶ *lidský kapitál*
    - ▶ *finanční kapitál*
    - ▶ *tradice a historie rurálních regionů*

Kritika Nového rurálního paradigma

- ▶ Woods (2011) kritizuje přístupy založená na aktivaci vnitřních faktorů hlavně ve třech hlavních oblastech:
  - ▶ Limitovaná kapacita těchto přístupů vyřešit **strukturální problémy** v oblastech místních zdrojů, infrastruktury, ekonomických zdrojů a hlavně lidských zdrojů.
  - ▶ **Nerovná kapacita** různých místních komunit řídit rozvoj založený na vnitřních zdrojích a místní iniciativně, jelikož sociální kapitál je v těchto lokalitách rozmístěn také velmi nerovnoměrně.
  - ▶ Tendence **vyřazení některých sektorů** místní komunity z rurálního rozvoje (Rozhodování místních elit)

Nové Rurální paradigma

Tradiční
přístup

Nové rurální
paradigma

cíle

Hlavní sektor
podpory

Nástroje

Aktéři

Nové Rurální paradigma

	Tradiční přístup	Nové rurální paradigma
cíle	Vyrovnaní příjmů zemědělských podniků a jejich konkurenceschopnosti	Konkurenceschopnost rurálních oblastí, zhodnocení místních aktiv, využívání nevyužitých prostředků
Hlavní sektor podpory	Zemědělství	Různé sektory rurální ekonomiky (cestovní ruch, ITC, zemědělství, průmysl)
Nástroje	dotace	investice
Aktéři	Vláda a zemědělci	Všechny úrovně governance a zvláště pak lokální aktéři (veřejný, soukromý a NGO sektor)

Governance

- ▶ Teritoriální governance
  - ▶ Regionální governance, rurální governance, nová rurální governance,
  - ▶ Více-úrovňová governance
- ▶ termín *governance*
  - ▶ je dnes chápán jako **soubor vnitřních a vnějších interakcí veřejného a soukromého sektoru**, které umožňují vyřešit problémy ve společnosti a vytvořit budoucí příležitosti.
  - ▶ O *governance* mluvíme hlavně v souvislosti s vertikálním a horizontálním přesun kompetencí.

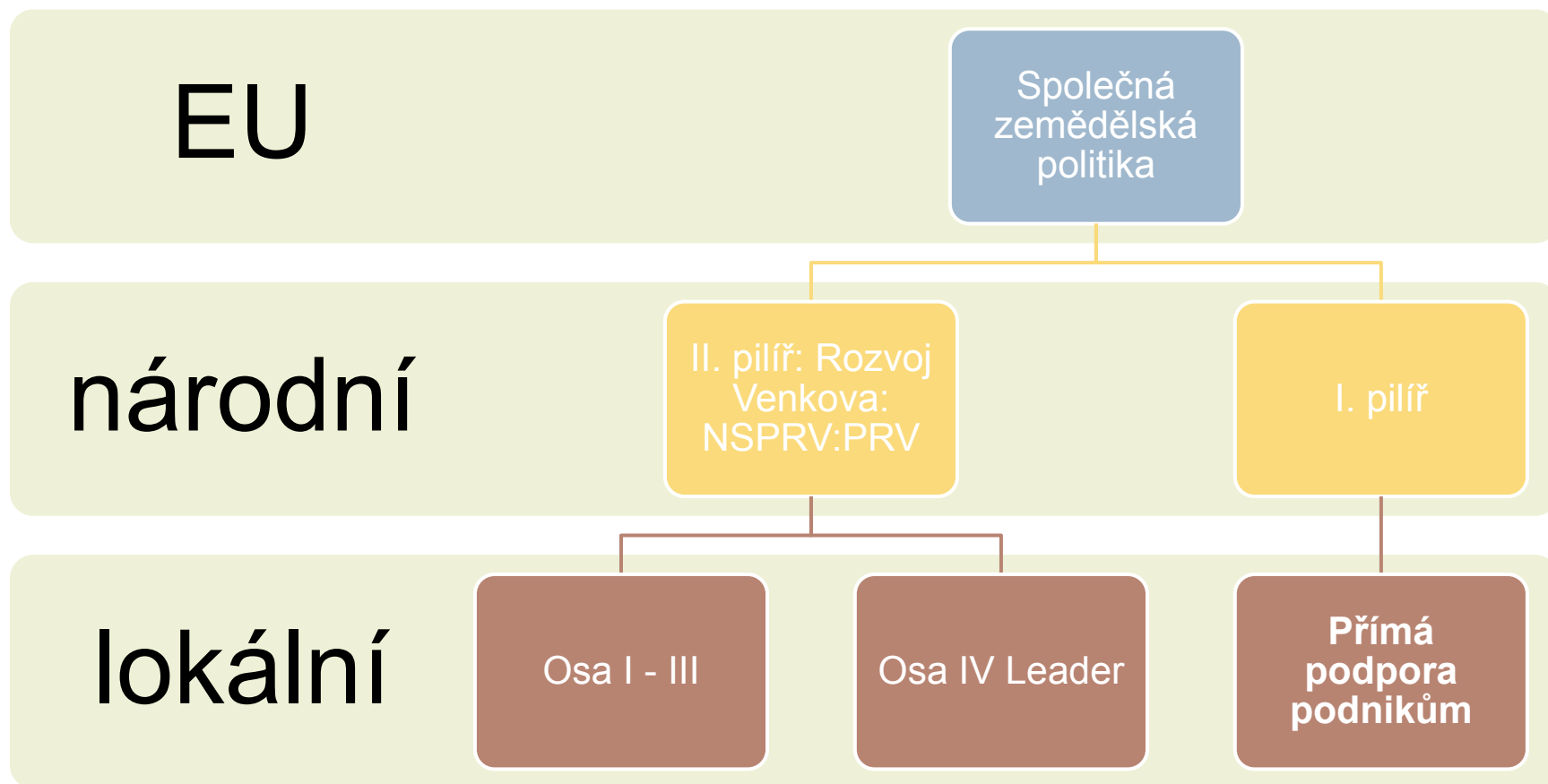
Governance a rurální rozvoj

- ▶ Governance v rámci rozvoje venkova
  - ▶ „rámec zastřešující propojení pojmů venkovského rozvoje řízeného v rámci místní komunity a přesunu převládajícího způsobu státní intervence od welfarizmu a sociální demokracie k selektivnímu a nepřímému způsobu intervence skrz místní komunitu“ (Mackinnon, 2002, s. 321)
    - ▶ governance v rámci venkovského rozvoje viděna jako **nástroj k ovládnutí lokální společnosti**.
  - ▶ Shucksmith (2009: 4), který definuje pojem nový způsob *rurální governance*
    - ▶ „chápe **moc jako produkt společnosti** a ne jako nástroj kontroly společnosti.
    - ▶ Moc jako **vláda pro komunitu**, než ovládání komunity.“

Více úrovnňová governance SZP

Znalosti jako zdroj sociálního kapitálu

- ▶ Sociální kapitál lze nejlépe změřit na individuální úrovni, ale výhody přítomnosti vzdělaných jedinců se následně projeví i v celé lokální komunitě
- ▶ **Typy znalostí v rurálním rozvoji**
  - ▶ **Vědecké znalosti** jsou explicitní, tedy jasné a přímo vyjádřené, také často nazývané jako kodifikované
  - ▶ **Místní znalosti** jsou naopak založeny na zkušenostech, neformální, tacitní a nekodifikované.
  - ▶ **Manažerské znalosti** jsou nově identifikovanou kategorií v rozvoji venkovských oblastí a v Česku jsou spojeny hlavně se vstupem do EU.

Modely rozdělení moci v rurální komunitě

▶ První model

- ▶ Vyšší patra dominují v procesu rozvoje regionu.
- ▶ Hierarchický procesu transfer znalostí shora do venkovských oblastí.
- ▶ Jedná se o transfer vědeckých znalostí a manažerských znalostí do regionů.

▶ Druhý model

- ▶ Vybudování kapacit zdola.
- ▶ Tento model operuje s nově vznikajícími sítěmi aktérů, které vznikají za účelem realizace určitého projektu a následně ho udržovat v dlouhodobějším horizontu.
- ▶ Klíčovými aktéry jsou v tomto případě místní organizace a aktéři, kteří vytvoří rozvojový projekt a splní podmínky pro realizaci tohoto projektu.
- ▶ Podmínky jsou ovšem opět nastaveny shora

Modely rozdělení moci v rurální komunitě

▶ Třetí model

- ▶ Založen na uvolnění prostředků z již existující místní sítě aktérů.
- ▶ Tento model je zářivým příkladem již popsané nové rurální governance
- ▶ Vznik rozvojového projektu vychází přímo z dříve založené místní sítě aktérů a poukazuje na dobré zkušenosti s kooperací mezi aktéry.
- ▶ Tyto projekt již nejsou zatíženy finančními podmínkami shora a vznikají zcela nezávisle na vnějších podmínkách přímo v regionu.

Politiky přispívající k rozvoji rurálních oblastí v Česku

- ▶ Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, na nějž navazuje stanovením konkrétních priorit a finančních alokací **Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013**
- ▶ **podpora zemědělství** z prvního pilíře SZP
- ▶ opatření rozvoje venkova v rámci **strukturálních fondů** (Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti)
- ▶ podpora regionálního rozvoje z **národních zdrojů** (Program obnovy venkova).

OSA I: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

- ▶ **Priorita 1.1 modernizace, inovace a kvalita**
  - ▶ modernizaci zemědělských podniků
  - ▶ přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
  - ▶ podpora lesního hospodářství a pozemkové úpravy
- ▶ **Priorita 1.2 Přenos znalostí**
  - ▶ podporu odborného vzdělávání a využívání poradenských služeb subjektů podnikajících v zemědělství, potravinářství a lesnictví
  - ▶ podporu mladých zemědělců a předčasného ukončení zemědělské činnosti.

OSA II: Zlepšování **životního prostředí** a krajiny

▶ **Priorita 2.1 Biologická rozmanitost**

- ▶ zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin
- ▶ podporuje méně příznivé oblasti pro zemědělství a ekologického zemědělství

▶ **Priorita 2.2 Ochrana vody a půdy**

- ▶ zachování kvalitního přirozeného vodního režimu v krajině pomocí vhodných zemědělských systémů

▶ **Priorita 2.3 Zmírňování klimatických změn**

- ▶ zalesňování a využívání lesních porostů jako obnovitelný zdroj energie.

OSA III: **Kvalita života** ve venkovských oblastech a diverzifikace **hospodářství** venkova

---

- ▶ **Priorita 3.1 Tvorba pracovních příležitostí a podpora využívání obnovitelných zdrojů energie**
  - ▶ podporu zakládání podniků a podporu cestovního ruchu
  - ▶ Diverzifikace zemědělských aktivit je zacílena na podporu energetické soběstačnosti venkova a naplnění závazků ČR k dosažení 8 % energie z obnovitelných zdrojů
- ▶ **Priorita 3.2 Podmínky růstu a kvalita života na venkově**
  - ▶ zlepšení kvality života ve venkovských oblastech a obcích a vytvoření podmínek pro budoucí rozvoj.
  - ▶ investiční dotace do infrastruktury, čistoty vody v obcích a vybavenosti kulturní a sociální infrastrukturou
- ▶ **Priorita 3.3 Vzdělávání**
  - ▶ vzdělávání a informování hospodářských subjektů, na něž se vztahuje osa III

OSA IV: Leader

- ▶ zlepšení kvality života ve venkovských oblastech
- ▶ posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova
- ▶ posílením řídicích a administrativních schopností na venkově

Děkuji za pozornost